

Tässä numerossa:

- Valvonnan tavoitteet ja keinot - mistä ennakoivassa valvonnassa on kyse?
Taustaa
Puitelainsäädäntöä EU:n tasolle
- Pankkien ja vakuutusyhtiöiden muodostamien finanssiryhmittymien sääntely ja valvonta yhä ajankohtaisempi kysymys
Mitä tarkoitetaan finanssiryhmittymällä?
- FESCO - kolme vuotta arvopaperimarkkinavalvojien tiivistä yhteistyötä
- Suomalaisten pankkien kannattavuus tammi-syyskuussa 2000
Taulukko: Tuloslaskelman pääerät, mrd. mk
- Pankkikonsernien saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sekä talletukset 30.9.2000
Taulukko: Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä
Taulukko: Talletukset
- Tapahtumakatsaus
Verkkopankkitoiminnan säännöt ja valvonta eri maissa - kansainvälinen vertailu
Sijoituspalveluyritykset voivat tarjota sijoituskohteeksi myös vakioimattomia hyödykejohdannaisia
Epäily tiedottamisrikoksesta ja sisäpiiritiedon väärinkäytöstä annettu poliisille esitutkintaan
Rahoitustarkastus tiedottaa -tiedote vuonna 2001

VALVONNAN TAVOITTEET JA KEINOT - MISTÄ ENNAKOIVASSA VALVONNASSA ON KYSYMYS?

Rahoitusmarkkinoilla tapahtuneet muutokset sekä pankkikriiseistä saadut kokemukset ovat pakottaneet arvioimaan niin EY:n tasolla kuin kansallisesti, minkälainen valvonta- ja sääntelyjärjestelmä pystyy mahdollisimman tehokkaasti vastaamaan muutoksista johtuviin haasteisiin.

Tässä artikkelissa tarkastellaan rahoitusmarkkinoiden sääntelyyn ja valvontaan liittyviä kansainvälisiä muutoslinjoja ja tuodaan esiin, mitä lähtökohtia Rahoitustarkastus (Rata) pitää keskeisinä omassa valvonnassaan. Artikkelissa tarkastellaan erityisesti, miten Rata on omassa toiminnassaan pyrkinyt korostamaan valvojan omaa vastuuta eli accountability-näkökulmaa. Tästä näkökulmasta tuodaan myös esiin mahdollisia lainsäädännön muutostarpeita meillä Suomessa sekä vaihtoehtoja siitä, miten muutokset voitaisiin toteuttaa.

Ennakoiva valvonta koostuu valvottavan vastuusta, markkinakurista sekä viranomaisvalvonnasta

Rahoitustarkastuksen vastaus vaatimuksiin joustavuudesta ja toimintaympäristön muutosten huomioon ottamisesta on markkinaehtoinen valvonta ja sääntely. Tämä tarkoittaa ennen muuta kolmea asiaa:

1. Valvottavalla itsellään on ensisijainen vastuu toimistaan.
2. Markkinoiden harjoittama valvonta eli markkinakuri lisää valvottavan kannustimia (insenttiivejä) kantaa vastuuta. Markkinakuri toimii, jos markkinoille annetaan olennaista ja riittävää tietoa valvottavien toimintaan liittyvistä asioista. Tiedonantovelvollisuus koskee niin valvottavaa itseään kuin valvojaa.
3. Viranomaisvalvonta täydentää markkinakuria ja valvottavan omaa vastuuta, mutta ei missään tilanteessa korvaa niitä.

Minkälainen viranomaisvalvonta voisi parhaiten täydentää valvottavan omaa vastuuta ja markkinakuria? Pelkistettynä kysymys on ennakoivasta valvonnasta eli siitä, että valvoja tunnistaa markkinoiden ja rahoituslaitosten ongelmat mahdollisimman aikaisin ja reagoi niihin ryhtymällä tarvittaviin toimenpiteisiin nopeasti ja uskottavasti 1). Ennakoiva valvonta ei kuitenkaan tarkoita, että valvoja kykenisi ennustamaan tai ennalta ehkäisemään jokaisen rahoitusmarkkinoiden kriisin puhumattakaan yksittäisen valvottavan ongelmista. Korkeintaan se voisi tarkoittaa, että mahdollinen kriisi ei saisi paisua niin suureksi, että se uhkaisi koko rahoitusjärjestelmän vakautta. Ratassa nähdään, että ennakoivan valvonnan ja sääntelyn tehokkaaksi toteuttamiseksi tarvitaan

- joustavaa, lainsäädännön tai yksittäisen säännöksen tavoitteista ja tarkoituksesta lähtevää sääntelyä yksityiskohtaisen sääntelyn sijaan
- valvontavaltuuksia, jotka mahdollistavat valvojan harkinnan ennakkoon asetettujen pelisääntöjen rajoissa
- valvojan vastuuta (accountability) niin valvottavia kuin lainsäätäjää kohtaan.

Nämä eivät toteudu tyydyttävästi meidän nykyisessä lainsäädännössämme eivätkä käytännön toiminnassa.

1) Ennakoiva valvoja suuntaakin toimintansa siten, että se jo lähtökohtaisesti tukee valvottavan omaa vastuuta ja ennakoivan valvonnan tavoitteita. Muun muassa Ratan suorittamat tarkastukset ovat jo usean vuoden ajan kohdistuneet valvottavien sisäisiin valvonta- ja riskienhallintajärjestelmiin. Perusajatuksena on silloin se, että mikäli nämä järjestelmät ovat kunnossa, valvoja voi myös luottaa siihen, että valvottava pystyy itse hallitsemaan riskinsä sekä tunnistamaan ja korjaamaan omassa toiminnassaan esiintyvät ongelmat. Toisaalta valvoja voi myös vaatia valvottavaa tekemään muutoksia olemassa oleviin järjestelmiin, jotta nämä tavoitteet täytyisivät.

Mitä tarkoitetaan joustavalla sääntelyllä?

Valvottavien liiketoimintaa koskevien säännösten sekä niiden tulkinnan tulisi sallia uudet tuotteet ja uudet toimintatavat kuten rahoituslaitosten ja vakuutusyhtiöiden jakeluverkostojen keskinäisen hyödyntämisen tai toimintojen ulkoistamisen. Vaatimus sääntelyn "teknologianeutraaliudesta" tarkoittaa, että lain tai valvojan antamat säännökset eivät saa estää uuden teknologian, esimerkiksi Internetin, tehokasta hyödyntämistä liiketoiminnassa.

Lainsäädännön rinnalla rahoitusmarkkinoiden toimintaa tulisi ohjata entistä enemmän menettelytavoilla, esimerkiksi hyvää arvopaperimarkkinatapaa, hyvää pankkivalvontaa tai yritysten hyvää ohjaus- ja hallintotapaa (corporate governance) koskevilla suosituksilla. Lukuisat kansainväliset elimet ja valvontajärjestöt, kuten IMF, OECD, IOSCO, FESCO, Baselin pankkivalvontakomitea ja International Accounting Standards Committee (IASC) ovat antaneet suosituksia arvopaperi- ja rahoitusmarkkinoiden toiminnasta ja valvonnasta. Kukin jäsenmaa vastaa itse suositusten käyttöön ottamisesta ja tunnetuksi tekemisestä. Suositukset koskevat valvontavaltuuksia, valvonnan läpinäkyvyyttä, valvonnan painoalueita sekä

markkinoiden infrastruktuuriin liittyviä asioita kuten hyvän corporate governancen -periaatteita. Osa suosituksista siirtyy tavallisesti jossain vaiheessa kansalliseen lainsäädäntöön velvoittaviksi lainsäännöksiksi direktiivien kautta. Tästä huolimatta on tarpeen, että suositukset otettaisiin ohjaavina menettelytapasäännöksiä huomioon eikä jäätäisi odottamaan, että niistä tulee oikeudellisesti velvoittavia säännöksiä.

Ratassa on käynnistetty kansainvälisten suositusten soveltamista koskeva arviointityö. Tavoitteena on varmistaa, että Rata omalta osaltaan soveltaa suositusten mukaisia periaatteita ja että periaatteet ovat selkeästi myös valvottavien tiedossa.

Lisäksi Ratassa on meneillään määräys- ja ohjekokoelman keskeisiä lähtökohtia koskeva uudistustyö. Työn tavoitteena on siirtää Ratan ohjeistukseen joustavan ja ennakoivan valvonnan lähtökohdat. Tällöin yksityiskohtaisen määräyksenannon sijaan korostetaan, mitä varten tiettyä asiakokonaisuutta valvotaan, mitä Rata odottaa valvottavalta itseltään, mihin asioihin Rata omassa valvonnassaan kiinnittää huomiota, mitä sitovaa säännöstöä asiasta on annettu sekä miten kansainväliset suositukset tulisi ottaa huomioon. Uudistustyön toinen tavoite on luopua luottolaitos- ja pääomamarkkinapuolen erillisestä sääntelystä ja yhdistää samaa asiakokonaisuutta koskeva säännöstö yhdeksi ohjeistukseksi.

Ennakoivaa valvontaa tukevat valvontavaltuudet

Keskeisissä valvontaa koskevissa kansainvälisissä suosituksissa lähdetään siitä, että valvojalla tulee olla käytössään riittävät valtuudet puuttua mahdollisimman ajoissa markkinoiden tai yksittäisen rahoituslaitoksen ei-toivottuun toimintaan. Lisäksi pidetään tärkeänä, että valvoja käyttää tehokkaasti ja läpinäkyvästi sille uskottuja valvontavaltuuksia. Nämä periaatteet käyvät selkeästi ilmi esimerkiksi Baselin pankkivalvontakomitean ja IOSCON linjaamista valvonnan peruseriaateista. Sama lähtökohta on myös tulevassa vakavaraisuusvaatimusta koskevassa uudistuksessa. Rahoituslaitosten valvontaprosessilta edellytetään mm. että valvoja pyrkii tunnistamaan rahoituslaitoksen ongelmat mahdollisimman aikaisin ja edellyttää valvottavaa ryhtymään tarvittaviin korjaaviin toimenpiteisiin ennen kuin on liian myöhäistä. Tätä pidetään itse asiassa yhtenä valvontaviranomaisten tärkeimmistä tehtävistä.

Ennakoiva valvonta edellyttää valvojan valtuuksilta seuraavia asioita:

- Valvoja tarvitsee harkintavaltuuksia, mutta harkinnan tulee perustua etukäteen tiedossa oleviin periaatteisiin ja lähtökohtiin.
- Reagointikeinojen tulee antaa mahdollisuus puuttua asiaan nopeasti ja selkeästi: etukäteen (ns. early intervention 2)), nopeasti jälkikäteen (esim. hallinnollinen sakko) ja tehokkaasti jälkikäteen (esim. nopea toimiluvan peruutus).
- Valvojan tulee käyttää valtuuksiaan uskottavasti ja ilman aiheetonta viivytystä.
- Valvottavan oikeusturva tulee ottaa huomioon (valvottavan tiedossa olevat harkinnan kriteerit sekä valitusmahdollisuus).

Ratan nykyiset valvontavaltuudet ovat suurelta osin jälkikäteiseen reagointiin painottuvia, peruuttamattomuutta korostavia tai käyttötavoiltaan raskaita. Tällaisista voidaan mainita mm. asiamiehen asettaminen, uhkasakon määrääminen, toimiluvan peruuttamisesityksen tekeminen tai vahingonkorvauskanteen nostaminen luottolaitoksen puolesta. Ennakoivuuttakin tukevista valtuuksista osa on ilman virallista asemaa (esimerkiksi huomautus), mikä tekee niistä tehottomia. Rata on toivonut saavansa uudentyyppisiä valtuuksia nykyisten rinnalle ja keskustellut asiasta

valtiovarainministeriön kanssa. Ratan ehdottamat uudet valtuudet, kuten mahdollisuus määrätä hallinnollinen sakko selkeän lakisääteisen velvoitteen rikkomisesta tai antaa huomautus tai varoitus ovat esimerkkejä ex ante -tyyppisistä, nopeasti täytäntöön pantavista valtuuksista.

Tehokkaiden valtuuksien käyttämisen yhteydessä on samanaikaisesti huolehdittava valvottavien oikeusturvasta. Valvojan harkintavaltuuksien tulisikin perustua sellaisiin pelisääntöihin ja kriteereihin, joiden lähtökohdat ovat ennakkoon markkinoiden tiedossa. Harkinta ei voi olla mielivaltaa eikä tapauskohtaista harkintaa ilman etukäteen tiedossa olevia kriteereitä. EY:n komissio käyttää tämänkaltaisesta harkinnasta nimitystä tulkinta. Erona perinteiseen ajattelutapaan, jolla ainakin Suomessa on edelleen vahva asema, on lähinnä se, että viranomaisen tulkinnan tai harkinnan rajoja ei tulisi paaluttaa käyttämällä näennäisen yksiselitteisiä numeerisia mittareita, vaan laadulliseen harkintaan sopivia kriteereitä, jotka useimmiten ilmaistaan muutoin kuin numeerisilla mittareilla.

Kriteerien puitteissa tapahtuva harkinta johtaa myös siihen, että valvojan päätöksiä voidaan arvioida oikeusharkinnan lähtökohdista eikä tätä 'epämääräisemmän' tarkoituksenmukaisuusharkinnan 3) lähtökohdista. Kysymys on siis joustavien normien puitteissa tapahtuvasta harkinnasta, jota voidaan pitää oikeusharkintana, vaikka tällainen harkinta onkin monivivahteisempaa ja laaja-alaisempaa kuin mekaaninen, sidottu harkinta. Näin ollen, jos valvottava valittaa Ratan päätöksestä, ratkaisun asiasta antaa korkein hallinto-oikeus. Mikäli KHO katsoisi, että päätös perustuu suurimmaksi osaksi tarkoituksenmukaisuusharkintaan, se siirtää valituksen käsittelyn valtioneuvoston, käytännössä valtiovarainministeriön ratkaistavaksi. Tällaisia tilanteita on esiintynyt äärimmäisen harvoin 4).

Kriteerien merkitys liittyy myös Suomen perustuslain säännöksiin viranomaisen norminantovallan laajuudesta. Perustuslaki sinänsä asettaa rajoja valvontaviranomaisen norminanto- ja harkintaoikeudelle, koska aineelliseen lainsäädäntövaltaan rinnastettava norminanto-oikeus on lähtökohtaisesti vain tasavallan presidentillä, eduskunnalla, valtioneuvostolla ja ministeriöillä. Perustuslaki kuitenkin sallii myös muille viranomaisille aineelliseen lainsäädäntövaltaan rinnastettavaa norminanto-oikeutta, jos siihen on erityisiä syitä ja jos valtuus on soveltamisalaltaan täsmällisesti laissa rajattu.

Vaatus soveltamisalan täsmällisestä rajaamisesta voidaan käsittääkseni tulkita lähtien siitä – kuten perustuslakivaliokunta on lausunnossaan itsekkin todennut – että valtuutta koskeva "säännös liittyy sellaiseen sääntelykokonaisuuteen tai tästä kokonaisuudesta johdettaviin periaatteisiin, joiden (itsessään) voidaan katsoa asettavan rajoja valvojan norminantovaltuuksille". Juuri tällaisesta ajattelutavasta eli soveltamisalan rajaamisesta on kysymys siinä, kun valvojan harkinnan edellytetään olevan ennalta määriteltyjen kriteerien perusteella tapahtuvaa harkintaa. Kriteerit eivät kuitenkaan ole yksinomaan numeerisia rajoja, vaan ennen muuta harkinnan lähtökohtia rajaavia tekijöitä, kuten edellytys siitä, että yksilöllinen vakavaraisuus tulee asettaa niin, että se vastaa valvottavan riskiprofilia ja sisäisen valvonnan tasoa.

2) Englannin pankkivalvoja käyttää tästä lähtökohdasta käsitettä 'structured early intervention, where regulators respond on a structured and pre-specified publicly-announced basis'.

3) Oikeusharkinnan ja tarkoituksenmukaisuusharkinnan välinen raja ei ole yksiselitteinen. Aiemmin on katsottu, että oikeusharkinnan alaan kuuluvissa asioissa voitaisiin ainakin periaatteessa päätyä yhteen ainoaan oikeaan ratkaisuun, kun taas tarkoituksenmukaisuusharkinta johtaisi useampaan ja silti lainmukaiseen ratkaisuun. Tämä erottelu ei toimi tänä päivänä, vaan oikeusharkinnankin alaan kuuluvissa asioissa lainmukaisia ratkaisuja voi olla useita. Näin on erityisesti, jos harkintaa rajaavat kriteerit ovat periaatetason kriteereitä. Käsittääkseni pyrkimys joustavaan ja periaatteita korostavaan

lainsäädäntöön johtaa joustaviin oikeusnormeihin ja siihen, että valvojan harkintavaihtoehdot kasvavat, mutta harkinta pysyy oikeusharkintana ja johtaa ainakin periaatteessa perustellumpiin ja tehokkaampiin päätöksiin kuin jos harkinta sidottaisiin tiukkoihin yksityiskohtaisiin säännöksiin, jotka eivät kykene ottamaan huomioon harkinnassa tarvittavaa laadullista elementtiä.

4) ”Tuorein” esimerkki on vuodelta 1986, jolloin KHO siirsi valtioneuvoston ratkaistavaksi erään osuuspankin valituksen silloisen pankkitarkastusviraston päätöksestä kieltää debentuurilainan rinnastaminen pankin omaan pääomaan. Tyypillistä tässä asiassa oli se, että laki salli rinnastamisen valvojan päätöksellä ja ainoana kriteerinä oli, että debentuurilainalla tulee olla huonompi oikeus pankin omaan pääomaan kuin muilla sitoumuksilla. Valvojan harkinta liittyi tässä vaihtuvakorkoisen debentuurilainan vuotuisen koron määrittämisperusteeseen ja tämän perusteen vaikutukseen lain tarkoittamaan etuoikeusasemaan. Valtiovarainministeriö katsoi, että pankkitarkastusviraston ei olisi tullut kieltää lainan rinnastamista pankin omaan pääomaan, vaikka lainassa olikin elementtejä, jotka saattoivat ainakin periaatteessa vaikuttaa lainan etuoikeusasemaan.

Valvojan vastuu eli accountability

On tärkeää, että ennakoivaa valvontaa ei tarkastella pelkästään nykyistä tehokkaampien valvontavaltuuksien ja joustavan sääntelyn näkökulmasta. Ennakoivan valvonnan toimintaympäristöön kuuluu olennaisena osana valvojan oma vastuu, joka tasapainottaa erityisesti tehokkaampia ja valvojan harkintaa korostavia valvontavaltuuksia. Tällä hetkellä Suomessa juuri kukaan ei valvo Rahoitustarkastusta vastuullisuuden näkökulmasta, ja esimerkiksi eduskunnan pankkivaltuustolla on vain Ratan hallintoon kuuluvia tehtäviä.

Valvojan oman vastuun merkitystä korostetaan esimerkiksi Baselin pankkivalvontakomitean hyväksymissä valvonnan peruseriaatteissa. Niissä pidetään tärkeänä, että valvonnalle on määritelty selkeät vastuut ja tavoitteet, taattu riippumaton asema sekä säädetty toimiva lainsäädännöllinen perusta. Ratan näkökulmasta kansainvälisiä suosituksia voidaan tulkita niin, että rahoitus- ja arvopaperimarkkinoiden valvonnan tavoitteista sekä keskeisistä periaatteista, joita valvojan tulee noudattaa valvonnan tavoitteiden saavuttamisessa, olisi perusteltua lausua jo rahoitustarkastuslaissa. Nämä toimisivat viitekehyksenä, jota vastaan Ratan toiminnan onnistumista arvioitaisiin. Toistaiseksi Suomessa ei ole pidetty tarpeellisena täsmentää lailla valvonnan tavoitteita eikä valvontatehtävän hoitamisessa huomioon otettavia keskeisiä lähtökohtia. Valvojan vastuullisuuden arvioimisen näkökulmasta näistä säätäminen olisi kuitenkin perusteltua.

Esimerkkinä voidaan mainita Englannin valvontaviranomaisen, Financial Services Authorityn (FSA), lakisääteiset tavoitteet ja niiden noudattamisessa huomioon otettavat lähtökohdat. Financial Services and Markets Actin mukaan valvojan tulee ylipäänsä toimia tavoitteiden saavuttamista tukevalla tavalla ja sillä on oikeus valita ne valvontakeinot, joita se pitää tarkoituksenmukaisimpina tavoitteiden saavuttamiseksi. Lain mukaan valvonnan tavoitteena on a) markkinoiden luottamuksen ylläpitäminen, b) yleisön tietoisuuden lisääminen, c) kuluttajien suojaaminen sekä d) talousrikollisuuden vähentäminen. Näiden tavoitteiden saavuttamisessa valvojan tulee muun muassa toimia tehokkaasti ja taloudellisesti, korostaa valvojan henkilöstön vastuullisuutta sekä sallia markkinoiden kehitys (innovaatiot, kilpailu, Iso-Britannian kilpailukyisen aseman säilyttäminen).

Valvojan vastuuta voidaan tarkemmin tarkastella vastuuna markkinoille, vastuuna tallettajille ja sijoittajille sekä vastuuna lainsäätäjälle olkoonkin, että nämä näkökulmat ovat osin päällekkäisiä.

Vastuu markkinoille tarkoittaa ennen muuta valvonnan läpinäkyvyyttä ja ennakoitavuutta. Vuosi sitten voimaan tullut julkisuuslaki on omalta osaltaan lisännyt viranomaisten toiminnan avoimuutta. Tämän lisäksi Rata on oma-aloitteisesti tehnyt

päätöksen julkistaa julkisuuslain sallimissa rajoissa kaikki ne valvontatoimenpiteensä, jotka annetaan erillisten valvontapäätösten muodossa. Valvontatoimenpiteiden julkistaminen vaikuttaa kahteen suuntaan: se lisää markkinakuria valvottavien keskuudessa, mutta samalla se lisää valvojan omaa vastuuta. Valvonnan ennakoitavuus edellyttää, että valvojan toiminta perustuu julkisesti tiedossa oleviin lähtökohtiin. Valvojan tulisi siis julkistaa esimerkiksi periaatteet, joiden mukaan valvoja tiukentaa valvontaansa tai joiden mukaan se edellyttää lakisääteisiä minimivaatimuksia tiukempia velvoitteita yksittäisen valvottavan noudatettavaksi – sikäli kun tällainen oikeus ylipäänsä sallitaan valvojalle.

Vastuu tallettajille ja sijoittajille korostuu esimerkiksi Englannissa, jossa valvojalla on tärkeä tehtävä rahoituspalveluiden käyttäjien tiedon tason lisäämisessä mitä tulee esimerkiksi rahoitusmarkkinoiden toimintaan ja sijoitustoiminnan riskeihin. Suomessa Ratalla ei juurikaan ole tätä roolia. Ratan vastuu tallettajille liittyy epäsuorasti Ratan toimintaan sikäli, että valvonnan perimmäinen tarkoitus on paitsi markkinoiden vakauden turvaaminen myös tallettajien suojaaminen. Selkeämmin vastuussa rahoituspalveluiden käyttäjille on esimerkiksi Kuluttajavirasto, jonka toiminnassa korostuu kuluttajansuojasäännösten noudattamisen valvonta.

Vastuu lainsäätäjälle liittyy ensiksikin kysymykseen, kuka valvoo valvojaa ja millä tavalla (poliittinen vastuu). Tämä kysymys on viime aikoina ollut usein esillä julkisessa keskustelussa. Olipa ratkaisu tähän mikä tahansa, on tärkeää, että valvojan itsenäistä ja riippumatonta asemaa suhteessa poliittisiin päätöksentekijöihin ei vaaranneta. Valvojan riippumattomuutta korostetaan myös Baselin pankkivalvontakomitean sekä IOSCon julkaisemissa valvontaa koskevissa peruseriaateissa. Ratan nykyinen asema Suomen Pankin yhteydessä on siis linjassa kansainvälisten suositusten kanssa.

Toisaalta tulisi löytää keinoja, joilla valvojan toimintaa valvottaisiin ja toiminnan onnistumista (tarkoituksenmukaisuutta ja tehokkuutta) arvioitaisiin. Eräänä mahdollisuutena – valvojan itse suorittaman arvioinnin lisäksi – voitaisiin harkita ulkopuolisen, riippumattomista asiantuntijoista koostuvan elimen, esimerkiksi finanssialan arviointitoimikunnan, perustamista. Toimikunnan tehtävänä olisi mm. arvioida Ratan toiminnan tarkoituksenmukaisuutta ja tehokkuutta suhteessa laissa edellytettäviin tavoitteisiin ja toiminnassa huomioon otettaviin lähtökohtiin. Yksittäisiä valvontapäätöksiä toimikunnan ei kuitenkaan tulisi arvioida. Toimikunnalla olisi velvollisuus raportoida joko valtiovarainministeriölle tai eduskunnan pankkivaltuustolle. Raportti tulisi saattaa myös eduskunnan tietoon. Ratan toiminnan kustannustehokkuuden valvonta voisi kuulua erityisesti pankkivaltuuston vastuulle.

Näiden ohella voitaisiin harkita valtiovarainministeriölle oikeutta edellyttää joko suoraan Ratalla tai kyseisen toimikunnan kautta selvityksiä ministeriön tarpeelliseksi katsomista asioista, joilla on tai voi olla olennainen vaikutus markkinoiden vakauteen tai tallettajien/ei-ammattimaisten sijoittajien asemaan.

Ratalla voisi olla myös velvollisuus antaa eduskunnan pankkivaltuustolle ja valtiovarainministeriölle oman toimintansa arviointia koskeva selvitys. Tämä voitaisiin tehdä osana vuosikertomusta, joka siis toimitettaisiin myös valtiovarainministeriölle eikä – kuten tällä hetkellä – yksinomaan eduskunnan pankkivaltuustolle. Kun omaa toimintaa arvioidaan selkeästi päätettyjen kriteerien perusteella ja arviointi myös julkistetaan vuosikertomuksessa, noudatetaan kansainvälisiä suosituksia valvojan vastuullisuuden mittaamisesta. Ratassa on

kuluneena syksynä käynnistetty työ siitä, miten Rata itse voi arvioida ja mitata oman toiminnan tuloksellisuutta ja tehokkuutta.

Toinen vaihtoehtoinen lähestymistapa Ratan vastuullisuuden korostamisessa voisi olla se, että eduskunnan pankkivaltuuston roolia kehitetään sen nykyisistä, Ratan hallintoon kuuluvista tehtävistä kohti selkeää Ratan toiminnan tarkoituksenmukaisuuden ja kustannustehokkuuden arviointia. Tämä edellyttäisi pankkivaltuustoa koskevien lainsäädännön muutoksia sekä pankkivaltuuston toimintamuotojen uudelleen arviointia. Valtuustolla tulisi esimerkiksi olla mahdollisuus käyttää ulkopuolista konsultaatiota ja kuulla ulkopuolisia asiantuntijoita sekä muita tahoja, kuten esimerkiksi valtiovarainministeriötä. Pankkivaltuusto raportoisi eduskunnan talousvaliokunnalle Ratan toiminnan arvioinnista.

Vastuu lainsäätäjälle edellyttää myös, että valvojan toiminta perustuu hyvän hallintotavan ja laajemminkin hyvän corporate governancen lähtökohtiin. Esimerkiksi Englannin lainsäädännössä valvojan edellytetään organisoivan toimintansa hyvän corporate governancen peruslähtökohtien mukaisesti. Tässä on kysymys toimintaa ohjaavista selkeistä sisäisistä prosesseista, jotka ovat valvottavien tiedossa sekä organisaation eri tasojen ja elinten vastuun ja roolien selkeydestä. Corporate governance -näkökulmasta keskeinen elin on Ratan johtokunta, jossa on jäsenenä finanssimarkkinoiden valvonnasta vastuussa olevien eri viranomaistahojen (Suomen Pankki, valtiovarainministeriö, Vakuutusvalvontavirasto, sosiaali- ja terveysministeriö) edustajat. Johtokunnan tehtävänä on linjata ja hyväksyä valvonnassa noudatettavat keskeiset lähtökohdat sekä valvonnan kannalta merkittävät ja laajakantoiset valvontaa koskevat ohjeet.

Poliittisen vastuun lisäksi vastuu lainsäätäjälle tarkoittaa valvojan oikeudellista vastuuta toiminnastaan tuomioistuinten edessä. Kansainvälisissä rahoitusalan valvontaa koskevissa suosituksissa korostetaan lakisääteisen immuniteettisuojan tarpeellisuutta valvojan hoitaessa valvontatehtäviään. Tällainen immuniteetti on esimerkiksi Englannin pankkivalvontaviranomaisella. Suomessa tämä näkökohta ei välttämättä ole kovin keskeinen, koska julkista tehtävää hoitavan viranomaisen kynnys joutua vahingonkorvausvastuuseen on jo voimassa olevan lain mukaan korkeampi kuin yksityisoikeudellinen vahingonkorvauskynnys.

Artikkelin on kirjoittanut
neuvonantaja Liisa Halme, puhelin (09) 183 51.

Taustaa

Cardiffin Eurooppa-neuvosto kehotti kesäkuussa 1998 EY:n komissiota "laatimaan toimintaohjelman, jolla parannetaan yhtenäismarkkinoiden toimintaa rahoituspalveluiden alalla". Vastauksena tähän toimeksiantoon komissio julkaisi tiedonannon, jossa painotetaan mm. seuraavia toimenpiteitä:

- Luodaan lainsäädäntöjärjestelmä, jonka avulla EU pystyy vastaamaan nykyisiin ja tuleviin haasteisiin.
- Kehitetään EU:lle yhtenäinen infrastruktuuri, jolla tuetaan rahan tukku- ja vähittäismarkkinoita.
- Kannustetaan valvontaviranomaisia sovittamaan toimintansa paremmin yhteen.

Komissio on hyväksynyt rahoituspalveluita koskevan toimintaohjelman, Financial

Services Action Planin, joka omalta osaltaan edistää yhtenäismarkkinoiden syntymistä. Ohjelmaa vauhdittamaan ovat Ecofin-ministerit perustaneet korkeista edustajistaan koostuvan työryhmän Financial Services Policy Groupin (FSPG). Suomen edustaja työryhmässä on valtiovarainministeriön ylijohtaja Peter Nyberg.

Puitelainsäädäntöä EU:n tasolle

FSPG-työryhmässä ja EU:ssa laajemminkin on kiinnitetty huomiota EY-lainsäädännön ongelmiin. Lainsäädäntöprosessi on erittäin hidas ja jäykkä eikä kykene reagoimaan joustavasti toimintaympäristön muutoksiin. Ratkaisuksi on esitetty ns. puitelainsäädäntöä (framework legislation), jolloin direktiiveissä pyritäisiin säätämään vain keskeiset periaatteet ja lähtökohdat. Periaatteita täsmentävien yksityiskohtien sääntely jätettäisiin puolestaan komitologia-menettelyssä hyväksyttävien säännösten varaan. Jotta kansalliset tulkinnat olisivat varmasti yhdenmukaisia, komissio on lisäksi valmis antamaan mm. tiedonantoja. Lisäksi jäsenvaltioiden ja kansallisten viranomaisten tulisi pyrkiä nykyistäkin tiiviimpään yhteistyöhön. Tavoitteena on saada yhteistyöverkoston kautta yhdenmukaistettua sääntelyä koskevia tulkintoja ja valvontatapoja.

Tällaisia johtopäätöksiä EY:n lainsäädännön ongelmien ratkaisemisesta tukee myös Lamfalussin johtaman ns. Viisaiden miesten komitean väliraportti Euroopan arvopaperimarkkinoiden sääntelystä. Väliraportti julkistettiin 9.11.2000.

Tuoreimpana esimerkkinä puitelainsäädännöstä voidaan mainita kaavailut Baselin pankkivalvontakomitean ja EY:n komission vakavaraisuussuosituksen hyväksymisestä EY:n direktiivitason säännöksiksi. Direktiivitasolla säädettäisiin tällöin vain keskeiset vakavaraisuussäännösten lähtökohdat (Strand I). Tästä esimerkiksi käy periaate, jonka mukaan "toimivaltaisilla viranomaisilla tulee olla valtuudet vaatia, että yksittäisen luottolaitoksen pääoman on oltava suurempi kuin vaadittu vähimmäismäärä (8 %) sen mukaan, mikä on asianmukaista luottolaitoksen riskiprofiilin ja sisäisten valvontamenetelmien mukaan". Tätä periaatesäännöstä täsmennettäisiin komission antamalla sitovalla alemman tason sääntelyllä (Strand II), jossa kuvataan tarkemmin, miten valvontaviranomaisen tulee ottaa huomioon luottolaitoksen riskiprofiili sekä sisäisen valvonnan taso, kun se on määräämässä yksilöllistä vähimmäispääomavaatimusta. Lopuksi komissio – kuultuaan neuvoa antavaa pankkikomiteaa – antanee tiedonannon (Strand III). Tiedonanto on tarkoitettu ohjeeksi siitä, mitä asianmukaisia menettelytapoja toimivaltaisten viranomaisten pitää noudattaa, kun ne vahvistavat eriytettyjä pääomavaatimuksia.

Pankkien ja vakuutusyhtiöiden väliset yritysjärjestelyt ovat synnyttäneet kiihtyvällä vauhdilla rahoitus- ja vakuutusalan konserneja eli finanssiryhmittymiä lähes kaikkialla maailmassa. Samalla kun toimialojen yhteenliittymisellä saavutettavia etuja voidaan monilta osin pitää kiistattomina, ovat rahoitusmarkkinoiden valvojat alkaneet pohtia seurauksia, joita finanssiryhmittymien ajautuminen taloudellisiin vaikeuksiin saattaisi aiheuttaa.

Jos suuren pankin tai vakuutusyhtiön taloudelliset vaikeudet laajentuvat muihin samaan finanssiryhmittymään kuuluviin terveisiin yrityksiin, tämä saattaisi horjuttaa rahoitusmarkkinoiden häiriötöntä toimintaa ja siten vaarantaa myös tallettajien ja sijoittajien asemaa sekä vakuutettuja etuja. Valvojien huoli finanssiryhmittymistä on lisääntynyt, koska tällaisten ryhmittymien taloudellisen aseman vakautta on yhä vaikeampi valvoa yksinomaan erillisillä pankki- ja vakuutusalan sektorikohtaisilla säännöksillä.

Finanssiryhmittymien valvonnassa ei ole tällä hetkellä yhtä kansainvälisesti tunnustettua mallia, vaan kansalliset ratkaisut poikkeavat toisistaan merkittävästi. Yleisesti ottaen voidaan todeta, että mitä enemmän asianomaisessa maassa toimii merkittäviä finanssiryhmittymiä, sitä kehittyneempiä ja monipuolisempia viranomaisten valvontamenetelmät ovat. Säännökset onkin usein valmisteltu kansalliseen tarpeeseen, kun markkinoille on tullut finanssiryhmittymiä.

Pankkien ja vakuutusyhtiöiden yhdistymiskehitys on johtanut viime aikoina konkreettisiin toimenpiteisiin myös EU:ssa ja viranomaisten kansainvälisissä yhteistyöelimissä. Tavoitteena on sopia yhteisistä pelisäännöistä finanssiryhmittymien valvonnassa. Jäljempänä kuvataan lyhyesti merkittävimpiä kansallisia ja kansainvälisiä valvontayhteistyö- ja sääntelyhankkeita, joita finanssiryhmittymien varalta on parhaillaan vireillä.

Käytännön viranomaisyhteistyö tehokkaan valvonnan ehdoton perusedellytys

Kansainvälisessä keskustelussa on korostettu yhä enenevässä määrin sitä, että finanssiryhmittymään liittyviä valvontakysymyksiä ei voida käsitellä pelkästään sektorikohtaisesti, vaan ne on selvitettävä sektoriviranomaisten yhteistyönä.

Eräissä maissa (esim. Norja ja Espanja) on saatettu voimaan kansallista lainsäädäntöä, minkä lisäksi valvontaviranomaiset ovat allekirjoittaneet useita kahden- tai monenkeskisiä valvontapöytäkirjoja yksittäisten finanssiryhmittymien valvonnasta. Yhteistyötä on kehitetty sekä kansallisten että rajat ylittävien finanssiryhmittymien valvonnassa. Pisin kokemus rajat ylittävästä valvontayhteistyöstä lienee nykyisin Benelux-maissa, joissa on toiminut useita merkittäviä finanssiryhmittymiä jo pitkään.

Suomeen syntyy vuodenvaihteessa ensimmäinen sekä pankki- että vakuutustoimintaa merkittävässä laajuudessa harjoittava finanssiryhmittymä Sampo-Leonia. Rahoitustarkastus (Rata) ja Vakuutusvalvontavirasto ovat valmistautuneet Sampo-Leonian valvontaan sopimalla käytännön valvontayhteistyötä helpottavista keskeisistä periaatteista valvontapöytäkirjassa 1).

1) Ks. Ratan lehdistötiedote 17.10.2000: [Rata ja VVV sopivat valvontayhteistyön periaatteistaan ja Sampo-Leonia-ryhmittymän valvonnasta.](#)

Kansallista lainsäädäntöä täydennettävä pikaisesti

Finanssiryhmittymän tehokkaan valvonnan ehdoton kulmakivi, tehokas viranomaisyhteistyö, edellyttää Ratan mielestä pikaisesti tuekseen muutoksia myös lainsäädäntöön. Koska finanssiryhmittymiä toimii jo nykyisillä markkinoilla, muutoksia tarvitaan jo ennen jäljempänä mainitun finanssiryhmittymädirektiivin voimaan tuloa.

Säännöksillä voidaan varmistaa, että finanssiryhmittymän taloudellista kokonaisuutensa koskevat keskeiset raportit ja muut valvontatiedot voidaan koota ryhmittymän tasolla riittävällä tavalla yhteen. Yhdistely ei ole nykyisin mahdollista, sillä pankkikonsernin vakavaraisuuden arvioinnissa samaan konserniin kuuluvan vakuutusyhtiön riskejä ei oteta riittävän hyvin huomioon. Tämä vaikeuttaa esimerkiksi suurten asiakasriskikeskittymien ja sisäisten liiketoimien seurantaa finanssiryhmittymän tasolla.

Ratan mielestä on tärkeää, että vuonna 1999 valmisteltu lakiehdotus rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta 2) saatettaisiin pikaisesti voimaan. Ehdotuksessa on useita finanssiryhmittymien valvontaa helpottavia ratkaisuesityksiä. Erityisen tärkeänä Rata pitää vaatimusta, jonka mukaan emoyrityksellä tulisi olla koko finanssiryhmittymän toimintaan nähden riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallintajärjestelmät.

Finanssiryhmittymien perustaminen on nostanut esiin lisäksi eräitä yksittäisiä seikkoja, jotka edellyttävät pankki- ja vakuutuslainsäädännön yhdenmukaistamista. Nämä liittyvät ennen kaikkea asiakastietojen vaihtoon samaan ryhmittymään kuuluvan vakuutusyhtiön ja pankin välillä. Nykyinen lainsäädäntö ei tätä mahdollista, mikä estää tehokkaan riskienhallinnan finanssiryhmittymässä. Myös tilinpäätösinformaation sisältöä on syytä eräiltä osin tarkistaa, koska nykyiset säännökset eivät kaikilta osin ota huomioon finanssiryhmittymien kaltaisia konsernirakenteita. Tästä asiasta on valtiovarainministeriön asettamassa työryhmässä valmisteltu säännöksiä, jotka tulevat asetuksena voimaan vuoden 2001 alussa.

2) Valtiovarainministeriön työryhmämuistioita 9/1999

Finanssiryhmittymien valvontaa koskevan direktiivin valmistelu on käynnissä

Finanssiryhmittymiä koskevan valvonnan ja sääntelyn tarpeellisuuteen on herätty myös EU:ssa. Finanssiryhmittymädirektiivin valmistelu käynnistyi syksyllä 1999. Direktiiviä valmistellaan pankkialan neuvontakomitean (Banking Advisory Committee), vakuutuskomitean (Insurance Committee) ja korkean tason arvopaperikomitean (High Level Securities Committee) asettaman teknisen työryhmän (Mixed Technical Group) alaisessa neljässä asiantuntijatyöryhmässä, joissa on edustajia kaikilta sektoreilta.

Työryhmissä on käsitelty finanssiryhmittymien vakavaraisuutta, valvontayhteistyön koordinoitua, sisäisiä liiketoimia ja riskikeskittymiä, sekä omistajien ja johdon sopivuutta ja luotettavuutta. Tulevan direktiivin keskeisin asiasisältö muodostuneekin näistä osa-alueista. Komission julkistaman toimintasuunnitelman 3) mukaan direktiiviehdotus julkaistaan alkuvuodesta 2001 ja direktiivi implementoitaisiin kansalliseen lainsäädäntöön vuonna 2003.

Komissio ei ole toistaiseksi ilmoittanut, järjestetäänkö ehdotuksista EU:ssa erillinen kuulemiskierros pankeille ja vakuutusyhtiöille. Tätä ei välttämättä ole nähty tarpeelliseksi, sillä ehdotukset tulevat perustumaan pääosin Baselin pankkivalvontakomitean, kansainvälisen arvopaperimarkkinakomission (IOSCO) ja

kansainvälisen vakuutusvalvojen yhdistyksen (IAIS) perustaman yhteistyöelimen (ns. Joint Forum) helmikuussa 1999 julkaisemiin ehdotuksiin, joista pyydettiin valmisteluvaiheessa lausunnot EU:n alueen kansallisilta viranomaisilta ja valvottavilta 4). Joka tapauksessa Rata järjestää valvottavilleen asiaa koskevan kuulemis- ja informaatiotilaisuuden keväällä 2001.

3) Toimintasuunnitelma löytyy osoitteesta

http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/finances/actionplan

4) Ehdotukset löytyvät Baselin komitean kotisivulta : <http://www.bis.org/publ/No47> Supervision of financial conglomerates. Joint report by the Basel Committee on Banking Supervision, the International Organisation of Securities Commissions and the International Association of Insurance Supervisors).

Lisätietoja antaa

lakimies Reima Letto, puhelin (09) 183 51.

MITÄ TARKOITETAAN FINANSSIRYHMITTYMÄLLÄ?

Valvontaa koskevaa käsitteistöä

Pankkien ja vakuutusyhtiöiden muodostamia ryhmiä koskeva käsitteistö ei ole toistaiseksi vakiintunut rahoitusalan kirjallisuudessa tai päivittäisessä kielenkäytössä. Usein kuulee puhuttavan "finanssitavaratalosta" tai "finanssikonsernista". Myös sanaa "finanssikonglomeraatti", joka on johdettu EU:ssa käytetystä käsitteestä "financial conglomerate", käytetään varsin usein. Kansallisessa lainsäädännössämme ei ole tähän viittaavaa termiä, mutta vuonna 1999 valmistellussa lakiesityksessä (ks. alaviite 2 edellä) käytettiin nimitystä "rahoitus- ja vakuutusryhmittymä"

Valvonnan näkökulmasta ryhmittymä-sana kuvaa kirjanpito- ja yhtiöoikeudessa käytettyä konserni-sanaa paremmin valvottavaa kohdetta, koska valvottavan kokonaisuuden soveltamisala on tarkoitettu konsernia laajemmaksi. Siten esimerkiksi merkittävä omistusosuus toisen sektorin yrityksessä tai esimerkiksi yhteistoimintasopimuksen ja yhteiseen johtamiseen perustuva sidonnaisuus voi olla riittävä edellytys valvoa pankkia ja vakuutusyhtiötä yhtenä kokonaisuutena.

Valvojen kansainvälisissä yhteistyöelimissä on päästy varsin pitkälle yksimielisyyteen siitä, että "financial conglomerate" kattaa sellaiset ryhmittymät, joissa samaan ryhmittymään kuuluu vähintään yksi pankki tai muu luottolaitos ja vähintään yksi vakuutusyhtiö ja joissa kummankaan sektorin osuus ei ole vähäinen. EU:n lainvalmistelussa valitun lähtökohdan mukaan finanssiryhmittymässä pankin tilalla voi myös olla toimiluvan omaava sijoituspalveluyritys (arvopaperinvälitysliike, omaisuudenhoitoyhtiö tms.), jotta "financial conglomerate"-määritelmän edellytykset täyttyvät.

Toinen käsitteistöön usein liittyvä epäselvyys koskee menettelyä, jolla pankit ja vakuutusyhtiöt yhdistyvät samaan ryhmittymään. Usein puhutaan virheellisesti pankkien ja vakuutusyhtiöiden fuusioista, mikä ei kuitenkaan ole näiden yritysten välillä mahdollista. Tämä johtuu siitä, että sama yritys ei voi EU:n direktiivien mukaan harjoittaa sekä pankki- että vakuutustoimintaa. Useimmiten näiden toimintojen yhteen saattaminen on toteutettu siten, että erilaisten yritysjärjestelyjen kautta saman holdingyhtiön alle perustetaan sekä pankki- että vakuutustoimiluvan omaava tytäryritys.

FESCO - KOLME VUOTTA ARVOPAPERIMARKKINAVALVOJIEN TIIVISTÄ YHTEISTYÖTÄ

Eta-alueen arvopaperimarkkinavalvojen yhteistyöjärjestö FESCO täyttää joulukuussa kolme vuotta. Toimintansa aikana FESCO on osoittanut tarpeellisuutensa sekä viranomaisten välisenä yhteistyöelimenä että osana Euroopan arvopaperimarkkinoiden sääntelyä.

FESCO:n toiminnan tavoitteena on yhdenmukaistaa arvopaperimarkkinoiden sääntelyä Euroopan maissa. FESCO kehittääkin yhteisiä standardeja täsmentämään niitä vaatimuksia, jotka on asetettu arvopaperimarkkinoita koskevissa direktiiveissä. FESCO osallistuu myös EU:n direktiivivalmisteluun ja EU:n komission valmistelemaan ns. Action planin toteuttamiseen välittämällä komissiolle arvopaperimarkkinavalvojen käsityksiä tulevaisuuden lainsäädännön sisällöstä. Lisäksi FESCO tarjoaa valvontaviranomaisille foorumin, jossa keskustellaan arvopaperimarkkinavalvonnan keskeisistä kysymyksistä ja tarvittaessa etsitään yhteisiä ratkaisuja ongelmiin. FESCO:n kannanotot ja lainsäädäntöehdotukset valmistellaan erikseen perustettavissa asiantuntijaryhmissä.

Käytännön valvontayhteistyön pohjana on tammikuussa 1999 allekirjoitettu yhteistyösopimus. Sopimuksen pohjalta on perustettu erillinen työryhmä, FESCOPOL, jossa jäsenviranomaisten päivittäisestä tai käytännön markkinavalvonnasta vastaavat henkilöt voivat vaihtaa tietoa esimerkiksi sisäpiiri- ja kurssimanipulaatiotutkimuksista.

FESCO:ta useita suosituksia ja ehdotuksia markkinoiden kehittämiseksi

FESCO on tehnyt monia ehdotuksia ja antanut useita suosituksia, joiden tarkoituksena on mm. helpottaa arvopapereiden liikkeeseenlaskua, yhdenmukaistaa markkinapaikkojen sääntelyä ja markkinoiden menettelytapoja, estää markkinoiden väärinkäytöksiä ja varmistaa toimilupaharkinnan yhdenmukaisuus jäsenmaissa.

FESCO haluaa helpottaa Euroopan laajuisia osakeanteja

FESCO on tehnyt ehdotuksen Euroopan laajuisten osakeantien järjestämisen helpottamiseksi, ja ehdotus on ollut lausuntokierroksella. Jotta listalleottoesitteiden hyväksymismenettelyä voidaan nopeuttaa ja käytännön menettelytapoja yhdenmukaistaa, FESCO ehdottaa, että listalleottoesite jaettaisiin kahteen osaan eli perusesitteeseen ja liikkeeseenlaskukohtaiseen esitteeseen.

Perusesitteen hyväksyisi liikkeeseenlaskijan kotivaltion viranomainen, ja se sisältäisi arvopaperin liikkeeseenlaskijaa koskevia yleisiä tietoja, kuten yhtiön rakennetta ja taloudellista tilaa koskevia tietoja. Perusesite tulisi hyväksyä englanninkielisenä tai jollain muulla sijoittajan kotivaltion viranomaisen hyväksymällä kielellä. Tarvittaessa sijoittajan kotivaltion viranomainen voisi edellyttää perusesitteestä sijoittajan kotivaltion kielellä laadittua tiivistelmää. Liikkeeseenlaskukohtaisessa esitteessä olisi puolestaan kyseistä antia koskevat erityiset ehdot. Esite laadittaisiin sijoittajan kotivaltion kielellä.

FESCO:n jäsenmaat tunnustaisivat vastavuoroisesti toisissa jäsenmaissa hyväksytyt esitteet. FESCO:n jäsenet suosittelevat lisäksi, että perinteisten paperijulkaisujen ohella esitteiden jakelussa käytettäisiin myös sähköisiä tiedonvälityskanavia kuten Internetiä. Ehdotuksessa on myös esitetty muita keinoja, joilla voidaan yksinkertaistaa esite- ja listautumisprosesseja

FESCO haluaa helpottaa osakeanteja ja edistää sijoittajien tasapuolista kohtelua

Osakeantien helpottamiseksi FESCO on valmistellut säännöt osakkeiden stabilisaatiolle 1) sekä osakkeiden allokaatiolle eli osakkeiden jakamiselle merkitsijöiden kesken. Ehdotuksen on valmistellut työryhmä, jonka puheenjohtajana on toiminut Rahoitustarkastuksen johtaja Kaarlo Jännäri. Nämä kummatkin ehdotukset ovat parhaillaan lausuntokierroksella.

Stabilisaatiosääntöjen tavoitteena on mahdollistaa osakeantien yhteydessä tapahtuva lyhytaikainen osakekursseihin vaikuttaminen ilman, että stabilisaatiosta vastaava taho syöllistyy kiellettyyn kurssien vääristämiseen. Sallittua vaikuttamista on osakkeen hinnan laskun hidastaminen, jos osakkeen hinta pörssissä laskee alle antihinnan.

FESCO:n esittämässä standardeissa määritellään muun muassa mitä stabilisoinnista tulee kertoa listalleottoesitteessä sekä milloin ja miten mahdollinen stabilisaatio tulee tehdä. Lisäksi standardeissa on säännökset siitä, miten suoritetuista stabilisaatiotoimenpiteistä tulee tiedottaa.

Osakkeiden allokaatiota koskevien ehdotusten tarkoituksena on edistää sijoittajien tasapuolista kohtelua osakeanneissa ja -myynneissä. FESCO:n ehdotuksessa edellytetään, että listalleotto- tai tarjousesitteessä kerrotaan, miten osakkeet on tarkoitus jakaa merkitsijöiden kesken sekä onko tarkoitus suosia jonkin tahon, esimerkiksi yhtiön johdon tai työntekijöiden tekemiä merkintöjä.

Lisäksi vuonna 1999 on hyväksytyt suositukset emission järjestäjien ja liikkeeseenlaskijoiden menettelytavoista osakeantien yhteydessä (99-FESCO-B). Näissä suosituksissa kiinnitetään huomiota muun muassa luottamuksellisen tiedon käsittelyyn ja osapuolten harjoittamaan kaupankäyntiin.

1) Stabilisaatiolla tarkoitetaan osakeannin järjestäjän toimenpiteitä, joilla pyritään estämään osakkeiden poikkeuksellisen suuresta tarjonnasta aiheutuvia ylisuuria kurssimuutoksia. Toimenpiteenä voi olla esimerkiksi osakkeiden ostaminen. Koska toiminta vaikuttaa markkinoiden normaaliin hinnanmuodostukseen, on se yleensä sallittua vain lyhyen ajan annin päättymisen jälkeen ja muutoinkin rajatusti.

FESCO haluaa sääntelyä myös vaihtoehtoisille kaupankäyntijärjestelmille

Vuonna 1999 hyväksytyt suositukset asettavat vaatimuksia pörseille ja muille ns. säännellyille markkinapaikoille (99-FESCO-C). Tavoitteena on täsmentää EU:n ns. sijoituspalveludirektiivissä asetettuja vaatimuksia muun muassa markkinapaikan hallinnosta, markkinoille pääsyn edellytyksistä sekä listalleottovaatimuksista.

Viime aikoina lisääntyneiden ns. vaihtoehtoisten kaupankäyntijärjestelmien (ATS eli alternative trading systems) toimintaa on käsitelty erillisessä työryhmässä. Tavoitteena on toisaalta vaikuttaa EU:n lainsäädäntöön, niin että ATS:n toiminta on riittävästi säänneltyä. Toisaalta on tarkoituksena sopia niistä edellytyksistä ja toimenpiteistä, joita FESCO:n jäsenet tulevat ATS:n toiminnalle asettamaan.

FESCO haluaa estää ennalta markkinoiden väärinkäytöksiä

Markkinoiden rehellinen ja puolueeton toiminta on yksi FESCO:n päätavoitteista. Väärinkäytösten vähentämiseksi on vuonna 1999 hyväksytyssä suosituksessa asetettu erityisiä vaatimuksia siitä, miten arvopaperien liikkeeseenlaskujen yhteydessä toimivien tahojen pitää muun muassa käsitellä luottamuksellisia tietoja.

Erittäin tärkeä hanke on ollut EU:n komissiolle valmisteltu ehdotus markkinoiden väärinkäytöksiä koskevan direktiivin sisällöksi. Tavoitteena on markkinamanipulaation sääntely EU-tasolla. FESCO ehdottaa, että direktiivissä määriteltäisiin mahdollisimman selkeästi, mikä on kiellettyä manipulaatiota.

Lisäksi ehdotetaan, että valvojien keinoja puuttua asiaan parannetaan ratkaisevasti ottamalla käyttöön ns. hallinnolliset sanktiot sekä lisäämällä valvontaviranomaisten toimintavaltuuksia. EU komission odotetaan antavan direktiiviehdotuksen keväällä 201.

FESCO:n työryhmä jatkaa työtään määrittelemällä toimenpiteitä, joilla voidaan ennalta ehkäistä mahdollisia väärinkäytöksiä. Tällaisia toimenpiteitä ovat muun muassa erilaiset rekisterinpitovelvollisuudet tai toimintojen erottaminen eli niin sanotut kiinan muurit.

Osa markkinoiden toimintaa on riittävien tietojen tarjoaminen sijoittajille. Syyskuussa 2000 on perustettu työryhmä, joka selvittää kansainvälisten kirjanpito- ja tilinpäätössääntöjen (IAS) käyttöönottoa.

Fesco haluaa yhdenmukaistaa toimilupaharkintaa ja menettelytapoja jäsenmaissa

Keskeinen osa arvopaperinvälittäjien valvontaa on toimilupakäsittely. Vuonna 1999 on hyväksytty FESCO:n suositukset toimiluvan yhteydessä tehtävän ns. sopivuusarvioinnin (fit & proper) perusteista (99-FESCO-A). Tällä suosituksella on tarkoitus täsmentää sijoituspalveludirektiivin vaatimuksia ja varmistaa toimilupaharkinnan yhdenmukaisuutta jäsenvaltioissa.

Arvopaperinvälittäjien ja asiakkaiden välisiä menettelytapoja käsittelevässä ryhmässä on tavoitteena sijoituspalveludirektiivin 11 artiklan ns. menettelytapasääntöjen yhdenmukaistaminen. Keväällä 2000 on hyväksytty ryhmän ehdotus siitä, että sijoittajat luokitellaan ammattimaisiin ja vähittäissijoittajiin (00-FESCO-A). Jako on pohjana sen määrittelylle, missä määrin sijoittajien suojaksi laadittuja sääntöjä on noudatettava ja mistä säännöistä voidaan ammattimaisten sijoittajien osalta poiketa. Ryhmän tämänhetkisen työn tavoitteena on sopia mahdollisimman yhdenmukaisista säännöistä, jotka koskevat sijoittajille palveluista ja sijoituskohteista annettavia tietoja, välittäjän selontotovelvollisuutta, asiakassopimuksen sisältöä sekä toimeksiantojen hoitamista. Nämä ehdotukset on tarkoitus lähettää lausuntokierrokselle keväällä 2001.

Lisätietoja antaa
toimistopäällikkö Jari Virta, puhelin (09) 183 51.

FESCO:n toimintakertomus 1999–2000 on ilmestynyt, ja sen saa FESCO:n Internet-kotisivuilta (<http://www.eurofefesco.org>). Kotisivuilla on myös lisätietoja FESCO:n toiminnasta ja suosituksista.

SUOMALAISTEN PANKKIEN KANNATTAVUUS JA VAKAVARAISUUS TAMMI-SYYSKUUSSA 2000

Kannattavuus erittäin hyvä

Pankkien kannattavuus jatkui erinomaisena. Oman pääoman tuotto oli tammi-syyskuussa 2000 noin 25 %, kun se vuotta aiemmin vastaavina kuukausina oli noin 20 %. Liikevoitto kasvoi 14,9 miljardiin markkaan vuoden 1999 tammi-syyskuun vajaasta 9,7 miljardista markasta.

Korkotuotot kasvattivat rahoituskatetta

Rahoituskatetta kertyi 15,9 miljardia markkaa, mikä on yli kaksi miljardia markkaa enemmän kuin vuoden 1999 vastaavan ajankohdan 13,8 miljardia markkaa.

Korkotuotot kasvoivat vuoden 1999 tammi-syyskuun 32,6 miljardista markasta 39,3 miljardiin markkaan, siis lähes seitsemällä miljardilla markalla. Korkotuottoja ovat kasvattaneet luottokannan kasvu ja keskimääräisten antolainauskorkojen nousu. Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä kasvoivat 616 miljardista markasta 664 miljardiin markkaan viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana. Keskimääräinen kotimaisten euromääräisten luottojen antolainauskorko oli syyskuun 2000 lopussa 6,1 %, kun se syyskuun 1999 lopussa oli 4,4 %¹⁾.

Korkokulut kasvoivat vain vajaalla viidellä miljardilla markalla eli 18,8 miljardista markasta 23,4 miljardiin markkaan, kun korkotuotot sen sijaan kasvoivat 6,8 miljardilla markalla. Kotimaisen, euromääräisen ottolainauksen keskikorko nousi 12 kuukauden aikana (syyskuusta 1999 – syyskuuhun 2000) 1,1 prosentista 1,8 prosenttiin, siis selvästi vähemmän kuin antolainauskorot. Keskimääräisten otto- ja antolainauskorkojen välinen marginaali siis leveni noin prosenttiyksiköllä 12 kuukaudessa.

1) Tilastolähde: Rahoitusmarkkinat-tilastokatsaus; Suomen Pankki

Palkkiotuotot ja arvopaperikaupan kate kasvoivat

Palkkiotuotot ovat viime vuosina jatkuvasti kasvaneet. Vuoden 2000 tammi-syyskuussa palkkiotuottoja kerättiin nettomääräisesti 7,0 miljardin markan edestä, kun vuotta aiemmin vastaavina kuukausina tuotot olivat 5,4 miljardia markkaa.

Arvopaperi- ja valuuttatoiminnan katetta kertyi 1,4 miljardia markkaa, mikä oli yli kaksinkertainen vuoden 1999 vastaavien kuukausien 0,6 miljardiin markkaan verrattuna. Etenkin arvopaperikaupan kate kasvoi (viisinkertaistui). Valuuttakaupan kate kasvoi vain vähän.

Tuotot oman pääoman ehtoisista sijoituksista olivat 3,1 miljardia markkaa, ja summa oli yli kymmenkertainen vuotta aiempaan verrattuna. Syynä epätavallisen suuriin tuottoihin olivat yritysjärjestelyihin liittyneet kertaluontoiset osinkotuotot vuoden 2000 ensimmäisellä vuosipuoliskolla.

Kiinteistötuotot kuitenkin vähenivät. Vuoden 1999 tammi-syyskuussa vuokra- ja osinkotuottoja kiinteistöistä ja kiinteistöyhtiöiden osakkeista sekä kiinteistöjen luovutusvoittoja kertyi 1,7 miljardin markan edestä, mutta vuoden 2000 vastaavina kuukausina enää 1,0 miljardin markan edestä. Kiinteistötuotot vähenivät lähes kaikissa pankkiryhmissä. Myös kiinteistöomaisuus pieneni.

Kulut kasvussa

Hallinto- ja toimintakulut kasvoivat 12,7 miljardiin markkaa vuotta aiemmasta 11,9 miljardista markasta. Esimerkiksi henkilöstökulut kasvoivat 6,4 miljardiin vuoden 1999 tammi-syyskuun 6,0 miljardista markasta.

Poistot ja arvonalennukset sen sijaan vähenivät 1,3 miljardista markasta 1,2 miljardiin markkaan. Lisäksi pysyviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvonalennuksia kirjattiin vuoden 2000 tammi-syyskuussa 0,6 miljardia markkaa, mutta vuotta aiemmin vain muutama miljoona.

Nettomääräiset luotto- ja takaustappiot jäivät 0,1 miljardiin markkaan. Luku on selvästi pienempi kuin vuonna 1999, mutta luotto- ja takaustappioiden määrä kasvoi tarkasteluajanjakson loppupuoliskolla.

Vakavaraisuus vahvistui

Vakavaraisuus on jonkin verran vahvistunut vuoden 2000 aikana. Vuoden vaihteessa kokonaisvakavaraisuus oli 12,0 %, mutta syyskuun lopussa jo 13,3 %.

Vakavaraisuuden vahvistuminen johtuu lähinnä ensisijaisten omien varojen kasvusta vuoden vaihteen 54,8 miljardista markasta 62,9 miljardiin markkaan. Toissijaisten omien varojen määrä kasvoi vähemmän eli 21,8 miljardista markasta 22,8 miljardiin markkaan. Riskipainotetut erät sen sijaan ovat vuoden 2000 aikana kasvaneet 625,6 miljardista markasta 630,1 miljardiin markkaan.

Taulukko: Tuloslaskelman pääerät, mrd. mk

Lisätietoja antaa
pankkitarkastaja Karlo Kauko, puhelin (09) 183 51.

PANKKIKONSERNIEN SAAMISET YLEISÖLTÄ JA JULKISYHTEISÖILTÄ SEKÄ TALLETUKSET 30.9.2000 1)

Luotonanto kasvoi edelleen

Pankkikonserniien yhteenlasketut saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä olivat syyskuun 2000 lopussa 441,4 miljardia markkaa. Saamiset kasvoivat heinä-syyskuussa 12,3 miljardia markkaa. Vuoden 1999 vastaavasta ajankohdasta saamiset ovat kasvaneet noin 8 %. Lukuun ottamatta Yrityspankki Skopia saamiset ovat kasvaneet kaikissa pankkikonserneissa. Suhteessa eniten saamiaan ovat lisänneet Mandatum Pankki -konserni sekä ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit.

Viimeisen 12 kuukauden aikana markkinaosuuttaan ovat kasvattaneet eniten ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit sekä Osuuspankkien yhteenliittymä. Markkinaosuuttaan luotonannosta lisäsivät hieman myös säästöpankit. Luotonannon markkinaosuuksiaan ovat eniten menettäneet vuoden 1999 syyskuuhun verrattuna Merita Pankki -konserni sekä Leonia-konserni. Suurin markkinaosuus saamisista on edelleen Merita Pankki -konsernilla. Kolmen suurimman pankkiryhmittymän (Merita Pankki -konserni, Osuuspankkien yhteenliittymä ja Leonia-konserni) yhteenlaskettu markkinaosuus oli syyskuun lopussa 85,7 %.

1) Kotimaisten pankkien luvut ovat konsernilukuja. Säästöpankkien, paikallisosuuspankkien ja Aktian luvuissa ovat mukana vain emopankit. Mukaan on otettu euro- ja valuuttamääräiset saamiset ja talletukset. Mukana ovat myös seuraavien ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit: Citibank International plc, Crédit Agricole Indosuez, Den Danske Bank, Skandinaviska Enskilda Banken ja Svenska Handelsbanken.

Talletukset kasvoivat hieman

Pankkitalletusten määrä kasvoi vuoden 2000 kolmannella neljänneksellä 3,0 miljardia markkaa ja oli syyskuun lopussa 335,9 miljardia markkaa. Vuoden 1999 syyskuusta talletukset ovat kasvaneet 9,2 miljardia markkaa. Suhteessa eniten talletuksiaan ovat heinä-syyskuussa lisänneet ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit sekä Ålandsbanken-konserni. Suhteessa eniten talletuksiaan ovat menettäneet Yrityspankki Skop ja Leonia-konserni.

Eniten markkinaosuuttaan talletuksista kasvatti heinä-syyskuussa Merita Pankki -konserni. Vastaavana ajankohtana markkinaosuuttaan menettivät Leonia-konserni ja Osuuspankkien yhteenliittymä. Vuoden 1999 syyskuuhun verrattuna markkinaosuuttaan talletuksista ovat kasvattaneet eniten Merita Pankki -konserni ja Ålandsbanken -konserni. Samana ajankohtana markkinaosuuttaan ovat menettäneet Leonia-konserni sekä ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit. Merita Pankki -konsernilla on edelleen suurin markkinaosuus talletuksista. Kolmen suurimman pankkiryhmittymän yhteenlaskettu markkinaosuus talletuksista oli syyskuun lopussa 84,7 %.

Taulukko: Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä

Taulukko: Talletukset

Lisätietoja antaa
pankkitarkastaja Jarmo Lötjönen, puhelin (09) 183 51.

TAPAHTUMAKATSAUS

VERKKOPANKKITOIMINNAN SÄÄNNÖT JA VALVONTA ERI MAISSA - KANSAINVÄLINEN VERTAILU

Rahoitustarkastuksen julkaisusarjassa on ilmestynyt Niko Syrjäsen työpaperi "Verkkopankkitoiminnan säännöt ja valvonta – kansainvälinen vertailu". Vertailu pohjautuu eri valtioiden valvontaviranomaisten sekä näiden kansainvälisten yhteistyöjärjestöjen julkaisemiin ohjeisiin, selvityksiin ja kannanottoihin

verkkopankkitoiminnasta. Vertailussa olivat mukana Euroopan keskuspankki, Belgia, Irlanti, Iso-Britannia, Ruotsi, Suomi ja Yhdysvallat.

Työpaperissa tarkastellaan erityisesti sitä, mihin asioihin eri valvontaviranomaiset ovat kiinnittäneet huomiota suunnitellessaan alaan liittyviä sääntöjä sekä valvontaa. Koska verkkopankkitoiminta on suhteellisen uutta joissakin maissa, osa valvontaviranomaisista ei ole vielä ehtinyt ottaa asiaan kantaa. Tämä on vaikuttanut myös siihen, mitkä maat on otettu mukaan selvitykseen.

Työpaperissa käsitellään vain pankkitoimintaa – muu rahoitustoiminta, kuten osakevälitys ja -merkinnät, on jätetty selvityksen ulkopuolelle.

Työpaperi on luettavissa Ratan Internet-kotisivuilla kohdassa [julkaisut/työpaperit](#).

Koska verkkopankkitoiminta on kehittynyt teknisesti ja palveluja käytetään entistä enemmän, eri maiden pankkivalvontaviranomaiset ovat tarkentaneet pankkitoimintaa koskevia ohjeistojaan tai tekevät sitä parhaillaan.

Verkkopankkitoimintaa koskevia julkisia kannanottoja on tähän mennessä hyvin vähän. Toistaiseksi muun muassa Belgian, Irlannin, Iso-Britannian, Suomen, Ruotsin ja Yhdysvaltojen valvontaviranomaiset sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmän pankkivalvontakomitea ovat ottaneet julkisesti kantaa verkkopankkitoimintaan. Kannanotoissa on ensisijaisesti kuvailtu verkkopankkitoiminnan riskejä ja riskienhallinnalle asetettuja vaatimuksia, mutta osa valvontaviranomaisista on jo laatinut verkkopankkien valvonnalle yleiset suuntaviivat sekä asettanut toiminnasta määräyksiä.

Yhdysvalloissa verkkopankkien valvontaa on jo kehitetty muutama vuosi, ja se on kattavampaa kuin Euroopan maissa. EU-direktiivit sähköiselle allekirjoitukselle ja sähköiselle kaupankäynnille luovat osaltaan oikeudellista kehikkoa verkkopankkitoiminnalle. EU:n jäsenvaltioiden tulee saattaa lainsäädäntönsä direktiivien mukaisiksi vuoden 2001 aikana.

Riskien määrittelyssä ei eroja

Vertailussa mukana olevien maiden valvontaviranomaisten tavassa määritellä verkkopankkitoimintaan liittyviä riskejä ei ole suuria eroja.

Kaikki ovat erityisesti korostaneet operatiivisten eli järjestelmien toimintaan ja tekniikkaan liittyviä riskejä ja niiden merkityksen kasvua. Myös strategiset, oikeudelliset ja maineeseen liittyvät riskit ovat saaneet paljon huomiota. Riskienhallinnan katsotaan koostuvan riskien tunnistamisesta, analysoinnista ja rajoittamisesta. Valvontaviranomaiset haluavat varmistua, että pankit ovat ennalta valmistautuneet käsittelemään verkkopankkitoiminnan riskejä. Riskianalyysin avulla riskit on tunnistettava ja niiden kehitystä on seurattava jatkuvasti.

Viranomaiset voivat vaikuttaa markkinoiden kehittymisnopeuteen

Rahoitusmarkkinoita valvovilla viranomaisilla on suuri vaikutus markkinoiden kehittymiseen ja kehitysvauhtiin.

Viranomaiset joutuvat tulkitsemaan nykyistä lainsäädäntöä, koska siinä ei ole

huomioitu uusia verkkopankkituotteita. Koko alan kehitys voi hidastua, jos lainsäädäntöä tulkitaan liian tiukasti. Ohjeita ja sääntöjä annettaessa sekä ennen kaikkea lakeja säädettäessä on huomioitava, etteivät ne rajoita verkkopankkitoiminnan kehitystä. Lisäksi verkkopankkitoiminta perustuu Internetin käyttöön, joka itsessään on sääntelemätön ja valvottoman tietoverkko.

Yhdysvalloissa toimiva The Office of the Comptroller of the Currency on ohjeistanut verkkopankkitoimintaa muita valvontaviranomaisia tarkemmin. Yleensä valvontaviranomaiset ovat asettaneet alalle valvonnallisia vaatimuksia sekä ohjeistaneet verkkopankkeja eri tavoin.

Valvonnan osa-alueiden painotuksissa eroja

Verkkopankkien valvonnan lähtökohtana pidetään sitä, että Internet on vain yksi rahoituspalveluiden jakelukanava muiden joukossa. Verkkopankkitoimintaa koskee siis kaikki samat lait ja määräykset kuin muutakin pankkitoimintaa. Kaikissa tarkastelluissa maissa painotetaan valvottavan sisäistä valvontaa. Eroja on lähinnä vain valvonnan osa-alueiden painotuksissa.

Internet mahdollistaa verkkopankkipalvelujen tarjoamisen yli kansallisten rajojen, joten maailmanlaajuisten rahoitusmarkkinoiden valvonta ja sääntely edellyttävät kansainvälistä yhteistyötä ja uusia valvontamuotoja. Verkkopankkitoiminnan valvontaa ja sääntelyä helpottaa se, että kaikki valvontaviranomaiset ovat lähes samaa mieltä verkkopankkitoimintaan liittyvistä riskeistä ja riskienhallinnasta.

Lisätietoja antaa
pankkitarkastaja Markku Koponen, puhelin (09) 183 51.

SIJOITUSPALVELUYRITYKSET VOIVAT TARJOTA SIJOITUSKOHTEEKSI MYÖS VAKIOIMATTOMIA HYÖDYKEJOHDANNAISIA

Rahoitustarkastus (Rata) on tarkentanut tulkintaansa sijoituspalveluyrityksille sallitusta liiketoiminnasta hyödykejohdannaissopimuksilla. Ratan mielestä sijoituspalveluyritykset voivat tarjota asiakkailleen myös vakioimattomia hyödykejohdannaisia.

Ratan uusi tulkinta parantaa suomalaisten sijoituspalveluyritysten kilpailuasemaa. Aiemmin vakioimattomia hyödykejohdannaisia voivat tarjota Suomessa vain pankit.

Ratan tulkinnan muutos pohjautuu marraskuun alussa 1999 voimaan tulleeseen optiokauppalain muutokseen, jolla lievennettiin vakioimattomia johdannaisia koskevaa tarjoamisrajoitusta. Muuttuneen säännöksen mukaan arvopaperinvälittäjä saa tarjota johdannaissopimuksia, myös hyödykejohdannaisia, sijoituskohteeksi kenelle tahansa. Sijoituspalveluyrityksistä annettussa laissa oleva sijoituskohteen määritelmä kuitenkin rajoittaa arvopaperinvälittäjän oikeutta tarjota sijoituskohteeksi vakioimattomia hyödykejohdannaissopimuksia.

Ratan käsityksen mukaan erityislainsäädäntönä optiokauppalaki ja sen suoma laajempi toimintamahdollisuus kuitenkin syrjäyttää sijoituspalvelutoimintaa yleisesti sääntelevän SipaL:n suppeammat säännökset.

Sanastoa

vakioitu johdannainen = suomalaisessa optiopörssissä kaupankäynnin ja selvityksen kohteeksi otettu johdannainen

vakioituun johdannaiseen rinnastettava johdannainen = muussa kuin suomalaisessa optiopörssissä kaupankäynnin ja selvityksen kohteeksi otettu johdannainen

vakioimaton johdannainen = muu kuin edellä mainittu johdannainen

hyödykejohdannainen = johdannainen, jonka kohde-etuutena on raaka-aine tai muu hyödyke, kuten sellu, kulta tai sähkö

EPÄILY TIEDOTTAMISRIKOKSESTA JA SISÄPIIRITIEDON VÄÄRINKÄYTÖSTÄ ANNETTU POLIISILLE ESITUTKINTAAN

Rata on antanut poliisille esitutkintaan tapauksen, johon sisältyy epäilty arvopaperimarkkinoita koskeva tiedottamisrikos ja epäily sisäpiiritiedon väärinkäytöstä.

Rata on vuoden 2000 aikana (23.11. mennessä) tutkinut yhteensä 34 arvopaperimarkkinoiden väärinkäytösepäilyyn liittyvää tapausta, joista 8 on lähetetty poliisille esitutkintaan. Kolme tapauksista koski epäiltyä sisäpiiritiedon väärinkäyttöä, kaksi tiedottamisrikosta, kaksi kurssin vääristämistä ja yksi arvopaperimarkkinarikosta, jossa kyse oli sijoituspalvelujen tarjoamisesta ilman lupaa.

RAHOITUSTARKASTUS TIEDOTTAA -TIEDOTE VUONNA 2001

Rahoitustarkastus tiedottaa -tiedote ilmestyy vuonna 2001 neljä kertaa. Ilmestymispäivät ovat: tiistai 27.3., tiistai 29.5., tiistai 28.8. ja perjantai 30.11.

Tuloslaskelman pääerät, mrd. mk

	30.9.2000	31.12.1999	30.9.1999
Rahoituskate	15.9	18.6	13.8
Palkkiotuotot (netto)	7.0	7.7	5.4
Arvopaperi- ja valuuttatoiminnan kate	1.4	0.8	0.6
Muut tuotot	5.2	4.3	3.3

Hallinto- ja muut liiketoimintakulut	12.7	16.4	11.9
Poistot ja arvonalennukset	1.8	1.8	1.3
Tulos ennen luotto- ja takaustappioita	15.1	13.2	9.9
Luotto- ja takaustappiot	0.1	0.3	0.3
Liikevoitto	14.9	12.9	9.7
Oman pääoman tuotto (ROE) %	25	19	20
Koko pääoman tuotto (ROA) %	1.5	1.1	1.1
Tuotot / kulut (poistot kuluissa)	2	1.7	1.8
Taseen loppusumma	988.5	1001.8	935.2
Omat varat yhteensä	83.9	74.9	69.5
Josta ensisijaiset omat varat	62.9	54.8	52.0
Riskipainotetut erät	630.1	625.6	613.5
Vakavaraisuus	13.3 %	12.0 %	11.3 %
Ensisijaiset omat varat /riskipain erät	10.0 %	8.8 %	8.5 %

Pankkikonsernien saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sekä talletukset, 30.9.2000

Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä

	Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä, mrd. mk			Markkinaosuudet, %		
	30.9.2000	30.6.2000	30.9.1999	30.9.2000	30.6.2000	30.9.1999
Merita Pankki Oyj	175.0	171.0	171.0	39.6 %	39.9 %	41.8 %
Osuuspankkien yhteenliittymä	118.5	114.6	105.9	26.8 %	26.7 %	25.9 %
Leonia Oyj	84.8	83.2	80.3	19.2 %	19.4 %	19.6 %
Säästöpankit yhteensä (mukaanl. Aktia)	24.3	23.6	21.6	5.5 %	5.5 %	5.3 %
Paikallisosuuspankit	8.4	8.1	7.7	1.9 %	1.9 %	1.9 %
Ålandsbanken Abp	6.1	6.0	5.5	1.4 %	1.4 %	1.3 %
Mandatum Pankki Oyj	1.5	1.3	1.2	0.3 %	0.3 %	0.3 %
Yrittäjäpankki Skop Oyj	0.2	0.3	0.5	0.0 %	0.1 %	0.1 %
Ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit (yhteensä)	22.6	21.0	15.7	5.1 %	4.8 %	3.6 %
Yhteensä	441.4	429.1	409.3	100 %	100 %	100 %

Talletukset

	Talletukset, mrd. mk	Markkinaosuudet, %

	30.9.2000	30.6.2000	30.9.1999	30.9.2000	30.6.2000	30.9.1999
Merita Pankki Oyj	137.5	134.2	131.6	41.0 %	40.3 %	40.3 %
Osuuspankkien yhteenliittymä	98.9	98.7	95.8	29.5 %	29.7 %	29.3 %
Leonia Oyj	48.1	49.7	51.3	14.3 %	14.9 %	15.7 %
Säästöpankit yhteensä (mukaanl. Aktia)	26.7	26.6	25.3	7.9 %	8.0 %	7.8 %
Paikallisosuuspankit	9.6	9.4	9.0	2.9 %	2.8 %	2.7 %
Ålandsbanken Abp	5.8	5.5	4.2	1.7 %	1.7 %	1.3 %
Mandatum Pankki Oyj	3.3	3.1	2.6	1.0 %	0.9 %	0.8 %
Yrityspankki Skop Oyj	0.0	0.0	0.2	0.0 %	0.0 %	0.0 %
Ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit (yhteensä)	6.0	5.7	6.8	1.8 %	1.7 %	2.1 %
Yhteensä	335.9	332.8	326.6	100 %	100 %	100 %

